

ขัดแย้งกัน

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันมีคนถามมาเยอะ แล้วถามมาแล้วก็ยกเลิกคำถามก็เยอะ บอกว่าคำถามมันใกล้เคียงกัน เวลาคนถามนะ คำถามใกล้เคียงกัน แล้วเขาถามแล้วนี่เขาฟังอันอื่นแล้วมันเข้าใจได้ ยกเลิกๆ ทีนี้ เราจะบอกว่าคำถามนี้มันก็เหมือนคนที่ปฏิบัติใหม่ คนที่ปฏิบัติใหม่ก็เป็นอย่างนี้ เริ่มต้นจากว่าขาดสติ ภาวนาแล้วไม่ลง เคยเป็นสมาธิแล้วไม่เป็น ส่วนใหญ่จะเป็นแบบนี้ ฉะนั้น เวลาปัญหามาที่เราจะตอบ เราตอบก็โดยพื้นฐาน โดยหลัก

แล้วอย่างเช่นเมื่อวานคนเขามาถามอีกบอกว่า

“หลวงพ่อกับทำไมเป็นอย่างนั้น คำเทศน์ของหลวงพ่อก็เป็นอย่างนี้ บอกให้ตั้งสติอย่างนี้ แล้วเวลาไปตอบอีกเรื่องหนึ่งก็บอกว่าสตินี้ถ้ามันตั้งไว้แล้วมันต้องมีพุทธโศกด้วย อะไรด้วย แล้วผมจะเอาอย่างไร?”

เราก็บอกว่าคำถามนี้ต้องดูที่มาที่ไปก่อน สิ่งที่ว่าที่มาที่ไป คนถามเขามีปัญหาอย่างไร? ฉะนั้น จะเอาคำตอบของเรา ไปหักล้างกับคำตอบของเรามันไม่ถูกต้อง คำตอบของเราที่เราตอบเฉพาะกรณีนี้ ที่ว่าเขามีปัญหาอย่างนี้ แล้วคำตอบต่อไปมันมีปัญหอย่างอื่น แต่ถ้าเราใช้เป็นประโยชน์นะ ประโยชน์อย่างนี้ประโยชน์ต่อเนื่องไป แต่บอกใช้คำตอบนี้เพื่อมาเป็นการปฏิบัติ พอปฏิบัติไปแล้วมันเริ่มรวนแล้ว รวนก็บอกว่าคำตอบอันนั้น คำตอบอีกปัญหาหนึ่งจะมาลบล้างคำตอบอันนี้

เราบอกว่าครั้งแรกก็รวนแล้วนะ พอเอาคำถามนั้นมาเดี่ยวนั้นจะรวนกันไปใหญ่ไปไหน รวนกันไปใหญ่ บอกว่าเวลาตอบนี้ตอบเฉพาะบุคคล เห็นไหม อย่างเช่นคนถนัดซ้ายก็บอกเขียนมือซ้ายเป็นอย่างนี้ คนถนัดขวาก็บอกเขียนมือขวาเป็นอย่างนี้ อยู่ที่ความถนัด ถ้าเขามีความถนัดอย่างนั้น พอถนัดอย่างนั้นปั๊บเราก็ต้องส่งเสริม คนถนัดซ้ายก็เขียนมือซ้าย เขียนให้ดี ทำให้ดี คน

เขียนมือซ้ายมันก็ทำงานประสบความสำเร็จได้ คนถนัดขวาก็ทำให้ดี ทำตัวเองให้ดีมันก็ประสบความสำเร็จได้

ฉะนั้น เวลาปัญหาแต่ละปัญหานี้ไม่ให้ลบล้างกัน มันอยู่ที่ที่มา คือว่าคำถามนี้ประเด็นมันแตกต่างกัน แต่เวลาเราปฏิบัติไปแล้วทำไมตอบอย่างนี้? ทำไมคราวหน้าจะไปตอบอย่างนั้น? ก็ถามว่ามันพื้นฐานที่ทำไมเหมือนกันว่าอย่างนั้นเลย ฉะนั้น ว่าใกล้เคียงกัน ใกล้เคียงกัน

ฉะนั้น อันนี้ก็เหมือนกัน ข้อ ๖๕๐. เนาะ

ถาม : ๖๕๐. เรื่อง “สมาธิหรือขาดสติ”

กราบพระอาจารย์ครับ มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นขณะที่ผมนั่งภาวนาตามปกติ ซึ่งลักษณะแบบนี้เป็นมานานแล้ว แต่เพิ่งจะจับได้ชัดเจนเมื่อไม่กี่วันนี้ครับ คือระหว่างนั่งภาวนาพุทโธ พุทโธอยู่ รู้ยั่วว่านั่งตรงนี้ นั่งที่นี้ แต่พอกำหนดพุทโธ พุทโธไป มันลืมนไปเลยว่าตัวเองทำอะไร อยู่ยืนอยู่หรือนั่งอยู่ แล้วอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้มีแต่พุทโธ

พอเริ่มคิดความรู้สึกมันค่อยๆ มีขึ้นๆ จนรู้ว่า “โธเอ๊ย! ก็เราก็นั่งอยู่ตรงนี้แหละ ที่เดิมนี้แหละ” สูดท้ายมันก็ออกมาจากพุทโธจนได้ครับ พอออกจากสมาธิ มีความสงสัยขึ้นมาทันทีว่าที่สัญญาอารมณ์ของเราหายไปช่วงขณะนั้น เป็นเพราะเราขาดสติหรือว่ามันเป็นกำลังของสมาธิกันแน่

สิ่งที่สงสัยก็เพราะว่าแต่เดิมเข้าใจมาตลอดว่าต้องมีสติตลอดเวลา ตนเองจะทำอะไรอยู่ นั่งภาวนาอยู่ อยู่ตรงนี้ ที่นี้ พะวงว่าต้องมีสติสดังแบบนี้ตลอด พอนั่งภาวนาไปๆ จู่ๆ อารมณ์นั้นก็หายไป เราก็ตกใจทุกที เข้าใจว่าขาดสติอีกแล้ว ก็มันกลัวและพะวงว่าตัวเองจะขาดสติไปครับ มันก็เลยคิดคาอยู่อย่างนี้ จนกระทั่งไม่นานมานี้สามารถจับอารมณ์ขณะที่สัญญาอารมณ์แบบนี้มันหายไป ช่วงขณะที่นั่งภาวนาพุทโธ คราวนี้มันมั่นใจว่าสติเรายังอยู่ แต่ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ครับ? งงสงสัยครับ

เบื้องต้นต้องพยายามหาเหตุผลด้วยตนเองก่อนว่า มันเป็นผลของการขาดสติหรือเปล่า ยอมรับครับว่า ๓๐ เปอร์เซ็นต์ถึงเล อีก ๗๐ เปอร์เซ็นต์เชื่อมั่นว่ามันสงบดีแล้ว มันถูกต้องแล้ว อย่าไปสนใจมัน ให้พุทโธต่อไปเลย เดินหน้าต่อไปเลย แต่ไอ้ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ตัวคิมันยังเป็นพิษ เป็นภัยอยู่ครับ มันยังทำให้ผมคาใจติดอยู่ ใครขอกราบพระอาจารย์ช่วยเมตตาฟันธงด้วยครับ ถ้า

มันถูกต้องผมจะได้ไม่ต้องพะวงหน้า พะวงหลัง กำหนดพุทโธถูกเดียว ไม่สนใจว่าอารมณ์ความรู้สึกเป็นอย่างไร

คำถามต่อไป ถ้าถูกต้องแล้ว ผมสามารถใช้วิธีนี้ในการถอนออกจากสมาธิหรือเปล่าครับ เพราะปกติเวลานั่งสมาธิก็ถอนออกตามเลย แต่ถ้าต่อไปต้องมีการถอนจากสมาธิผมก็ค่อยคิดว่าตัวเองภาวนาพุทโธอยู่ที่ไหน แล้วค้นหาตัวเองไป (นี่พูดถึงนะ)

หลวงพ่อบอก : คำถามว่าตัวเองทำอยู่นี้มันใจมาก แต่ก่อนมันใจมาก มันใจว่าเวลามันหายไป นี่พุทโธ พุทโธ ตัวเองหายไป ถ้าพุทโธ พุทโธอยู่ พุทโธชัดเจนก็ไม่มีปัญหา ถ้าพุทโธอยู่ พุทโธชัดเจนนะ สิ่งใดจะหายไป สิ่งใดจะมีอยู่นี้ไม่ใช่ปัญหาหรอก อย่างเช่นเวลาพุทโธ พุทโธ เห็นไหม จนพุทโธ สักแต่ว่าพุทโธ ไม่รับรู้สิ่งใดเลยก็มี ถ้ามันเป็นสมาธิจริงนะ แต่เพราะเกิดความลังเลสงสัยใช่ ไหม?

นี่ถ้าเกิดความลังเลสงสัย ความสงสัยนั้นต้องยกให้กิเลสหมดเลยคือว่าไม่ใช่ เพราะกรณีอย่างนี้มันเหมือนกรณีของหลวงตาท่านอยู่ที่หนองผือ เห็นไหม จิตสงบแล้วมันก็ออกรู้ แล้วมันก็ปล่อย จับมันก็ปล่อย พอจับมันก็ปล่อย ตอนนั้นท่านเป็นโรคเสียดอกแล้วท่านทิ้งมาแล้ว พอมันจับแล้วก็ปล่อย

เอ๊ะ.. ปล่อยอย่างนี้ไม่ใช่สิ้นกิเลสแล้วหรือ? ปล่อยอย่างนี้ไม่ใช่สิ้นกิเลสแล้วหรือ? เพราะมันปล่อยมันก็หมดเลย พอบอกว่าถ้าปล่อยอย่างนี้ไม่ใช่สิ้นกิเลสแล้วหรือ ท่านบอกอย่างนี้ไม่เอา เพราะมันสงสัยแล้ว ถ้ามีความสงสัยอยู่ นี่ท่านยกเรื่องนี้บอก “ไม่ได้เลย ไม่ได้เลย ฉะนั้น เราต้องไม่สงสัย”

แต่นี้มันขั้นของทำสมาธินะ มันก็มีความสงสัยเป็นธรรมดา ถ้ามีความสงสัยนะ เรามั่นใจของเรา แล้วเราพุทโธไปด้วย เวลามันขาดสตินะ เวลาพุทโธ พุทโธไปนี่ สิ่งใดบางที่มันวูบ มันหายไป เห็นไหม เราพุทโธอยู่ พุทโธก็สักแต่ว่าพุทโธ ถ้าพุทโธสักแต่ว่าพุทโธต้องหาวิธีใหม่เลย นี่ทำใหม่ ต้องพุทโธให้มันชัดเจน ให้มันพื้นใหม่

เวลาทำไปๆ เห็นไหม เราคุ้นชินกับมัน เป็นวัตถุของที่จับต้องได้ วางไว้บางที่เรายังลืมได้นะ แล้วนี่เขาพุทโธ พุทโธ พุทโธมันเป็นความคุ้นชิน เราว่าเรานึกพุทโธแต่มันไม่ได้นึก แต่เราว่าเรานึกอยู่ เวลาภาวนาไป พอจิตสงบขึ้นมาจะได้ยินเสียง ได้ยินต่างๆ นี่มันซ้อนมาๆ จิตนี้มัน

หลอกลวง มันปลิ้นปล้อน ว่าอย่างนั้นเลย จิตของคนมันปลิ้นปล้อนนะ ฉะนั้น ที่เราทำอยู่นี้เราก็คือต้องการความจริงใจ พิสูจน์กันไป

นี่พุทธานุสติพิสูจน์ความจริงกัน พุทโธ พุทโธ พุทโธพิสูจน์ความจริง ให้มันสงบมาให้ได้ ถ้ามันสงบมาได้มันมีปัญหาอะไร? นี่มันต้องหาปัญหานั้น

นี่พูดถึงว่า “ขาดสติไหม?” ใช่!

ที่นี้กลับมาตรงนี้แล้ว กลับมาที่ว่า “มันเป็นจริงหรือไม่เป็นจริง” ตอนนี้อย่างนี้เป็นจริงนะ มันจะสติสมบูรณ์ จะรู้ตัวชัดเจน แต่ถ้าแบบว่ามันหายไปเลย แต่เราเข้าใจว่าเรารู้ อยู่ เราเข้าใจว่าเห็นไหม เรามั่นใจว่ามันเป็นอยู่ นี่มันไม่มีสิ่งใดเลย แต่เราเข้าใจว่ามันพุทโธอยู่

การภาวนานี้เราเข้าข้างตัวเอง แต่ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมา ถ้าพุทโธแล้วนี่ หนึ่งออกมาแล้วโล่งโล่งสบายดี ทุกอย่างจะสดชื่น แล้วถ้าวันไหนภาวนาแล้ว ออกมาแล้วมันหงุดหงิด มันขัดข้อง อันนั้นก็บอกว่าวันนั้นภาวนาแล้วไม่เป็นผล ก็ไม่เป็นไร

ไม่เป็นไรหมายถึงว่าเราตั้งใจของเราไป แต่! แต่เวลาถ้ามันเป็นผลประโยชน์ ก็คือทำแล้วประสบความสำเร็จมันก็พอใจ ดีใจมาก แต่ถ้ามันไม่ประสบความสำเร็จเราก็หงุดหงิด แล้วเราก็คิดต่อเนื่องกันไปว่าจะไม่ทำ จะอย่างนั้น อย่างนี้ มันเป็นไปมาก ฉะนั้น สิ่งนี้มันต้องมีสติพอสมควรนะ

ถ้าบอกว่า “ขาดสติไหม?” ใช่! บอกขาดสติเลย

พอขาดสติไปเลย แต่ทำไมมันนึกพุทโธอยู่ล่ะ?

มันนึกจริงหรือเปล่า? เพราะเรามีหลักฐานนะ ลูกศิษย์คนหนึ่ง เขาบอกว่าเขานั่งตลอดรุ่ง นั่งตลอดรุ่ง ถ้านั่งตลอดรุ่งเราบอกให้ใช้ปัญญาได้เลย เขาบอกใช้ปัญญาไม่ได้ ทำอะไรก็ไม่ได้ สุดท้ายต้องพิสูจน์กัน ให้เขานั่งแล้วเอาเพื่อนไปนั่งด้วยอยู่ ๒ คน พอเริ่มเที่ยงคืนไป ดี ๑ ดี ๒ นี้กรนเลย กรนเลยนะ พอกรนเลย แล้วพอเข้าขึ้นมาก็ถามกันเขาบอกเขานั่งตลอดรุ่ง เป็นสมาธิตลอด

ที่นี้เพื่อน ๒ คนนั่งเป็นพยานบอกว่า “หลวงพ่อกับเขานั่งกรนเลย นั่งหลับจนกรน” จนมีพยาน ๒ คนเขาก็ยังว่าเขานั่งตลอดรุ่ง เขานั่งได้ นี่ความเข้าใจของเรา เพราะจิตเวลามันหลับไป

แล้ว หรือจิตที่มันขนาดกรณีนะมันหลับสนิทมาก หลับสนิทจนกรณ แต่เขาก็เข้าใจว่าเขา นั่งสมาธิได้ตลอดรุ่ง ที่แรกเรากำลัง เรางว่า เอ๊ะ คนนั่งสมาธิได้ตลอดรุ่งนี้ะ จิตใจต้องมีกำลังมาก จะต้องนุ่มไปพิจารณาได้

เราก็บอกมาให้พิจารณาไปเลย เขาบอกทำไม่ได้ อย่างไม่รู้ก็ทำไม่ได้ แล้วให้พยายามจะฝึก ให้พื้นฟูสมาธิขึ้นมา เขาบอกสมาธิเขาแจ่มมาก นั่งได้ตลอดรุ่งหมด เอ๊ะ อย่างนี้ต้องพิสูจน์ พอพิสูจน์ก็ให้เขาไปนั่งอีก แล้วก็เอาเพื่อนไปนั่งอีก ๒ คน ไม่ใช่คนเดียวนะ ๒ คนเพื่อเป็นพยานต่อกัน เป็น ๓ ผู้นั่งปฏิบัติด้วย แล้วเพื่อนอีก ๒ คน เพื่อน ๒ คนบอกว่ากรณสนั่นเลย ๒ คนเขาเป็นพยาน แต่เขาก็ว่าเขานั่งได้สมาธิ

นี่เหตุการณ์อย่างนี้เราเคยพิสูจน์กันมาแล้ว นี่พูดถึงการพิสูจน์นี้ พิสูจน์เพื่อความจริง เรา นักหาความจริง หลวงตาท่านบอกว่า

“เราเป็นนักค้นคว้าหาความจริง เราต้องพูดความจริงกัน”

แต่ขณะที่เรานั่งอยู่คนเดียวนี้เราเข้าใจว่าเราเป็นหมดแหละ แต่มันเป็นความจริงหรือเปล่าล่ะ? ถ้าเป็นความจริงผลมันต้องมี พอผลมันมีขึ้นมา มันจะเป็นของมัน

ฉะนั้น เราจะพูดเพราะว่าคำถามถามว่า เพราะเขาเข้าใจ เขามั่นใจว่าเป็นสมาธิ เขาเข้าใจ เขามั่นใจ แต่มั่นใจนี้ ถ้าเป็นสมาธินะ แต่คำถามนี้เราคูตั้งแต่ตอนต้น เราดีใจ เราอ่านแล้วเราดีใจ เพราะว่ามันย่อหน้าที่ ๒ เห็นใหม่ บอกว่า

ถาม : พอเริ่มคิดความรู้สึกมันค่อยๆ มีขึ้นๆ จนรู้ว่า มีขึ้นจนรู้ว่า “โธเอ๊ย! เราก็นั่งอยู่นี้”

หลวงพ่ : นี่ไอ้ที่มันสะท้อนอย่างนี้ขึ้นมา พอเวลามันรู้จริงขึ้นมามันจะเป็นอย่างนี้ นี่มันสะท้อนใจใจ โธเอ๊ย! มันก็อยู่นี้ แต่ทำไมเมื่อก่อนมันไม่เห็น ทำไมพุดโธสักแต่ว่าไป ถ้าอย่างนี้ขึ้นมา มันชัดมาก มันชัดเพราะอะไร? เพราะนี่รู้เอง แต่! แต่ยังเข้าใจว่ามันเป็นสมาธิ หรือมันขาดสติอะไรนี้ ทำใหม่หมดเลย พอทำใหม่หมดเลย แล้วไอ้ที่ว่า ๓๐ เปอร์เซนต์ ๗๐ เปอร์เซนต์นี้โดยธรรมชาติเป็นอย่างนี้ หลวงตาท่านก็บอกอยู่ ท่านเรียนจบมหานะ เรียนถึงนิพพาน เรียนหมดเลย แต่ก็สงสัย ลึกลับ นี่สงสัย

โดยธรรมชาติของกิเลสเป็นอย่างนี้ นี่ ๓๐ เปอร์เซนต์ ๒๐ เปอร์เซนต์ ๓๐ เปอร์เซนต์มันอยู่ใต้จิตสำนึก มันมีอยู่แล้ว โดยธรรมชาติมันมีของมันอยู่แล้ว แต่ ๗๐ เปอร์เซนต์ในปัจจุบัน ใน

ความศรัทธา ในความเจตนา ในความตั้งมั่นนี้เรา ๙๐ เปอร์เซนต์แน่นอนอยู่แล้ว นี่มันเป็นภพชาติ ปัจจุบัน แต่อ้อวิชาที่มันอยู่จิตใต้สำนึก ไอ้ ๓๐ เปอร์เซนต์มันเป็นอย่างนี้มาตลอด จะมีการศึกษา จะมีสิ่งต่างๆ ไอ้ ๓๐ เปอร์เซนต์นี้มันทำให้เราล้งเลงสย แล้วทำให้เราไม่มั่นใจ ถ้าไม่มั่นใจเพราะอะไร? เพราะมันเป็นธรรมชาติของมันอย่างนั้น

ฉะนั้น ไอ้อย่างนี้วางไว้ วางไว้แล้วเราทำ ๙๐ เปอร์เซนต์ให้เต็ม ๑๐๐ ทำ ๙๐ เปอร์เซนต์ ตั้งสติเต็มที่ ภาวนาเต็มที่ ทุกอย่างเต็มที่ ไอ้ ๓๐ เปอร์เซนต์ข้างหัวมัน เพราะเราไม่สามารถไปควบคุมมันได้ ที่เราภาวนากันอยู่นี้ เราก็ต้องการจะไปปล้าง ๓๐ เปอร์เซนต์นี้ ถ้าวปล้าง ๓๐ เปอร์เซนต์

เพราะ ๙๐ เปอร์เซนต์เราเกิดมาเป็นมนุษย์พบพุทธศาสนา แล้วเรามั่นใจในศาสนา เรามั่นใจในการประพฤติปฏิบัติ เรามั่นใจของเรา แต่อ้อ ๓๐ เปอร์เซนต์นี้กิเลสมันไม่มีเหตุมีผล ค้นหาความทะยานอยากของคนมันไม่มีเหตุมีผล แล้วมันครอบคลุมหัวใจมันอยู่ ไอ้ตัวนี้ ไอ้ตัวนี้ ไม่ต้องไปยุ่งกับมัน เราภาวนาของเราไป เราทำของเราไป

เวลาจะไปฆ่ากันนะ เวลาจะไปทำลายมัน ถ้าจิตมันสงบแล้วออกวิปัสสนา เห็นไหม ไอ้ ๓๐ เปอร์เซนต์นี้มันแสดงออกมาทางความคิด ออกมาทางกาย นี่ความคิดใจ สังขาร ความคิด ความปรุง ความแตงมันออกทางนี้ กิเลสอาศัยใช้ขั้น ๕ ออกไปหาเหยื่อ พอจิตสงบเข้ามาแล้วเราก็จะไปต่อสู้กับสิ่งนี้ เราจะไปปล้างสิ่งนี้ ถ้าวปล้างสิ่งนี้ เห็นไหม พระโศคาบันไม่สัลลพตปรา มาส ไม่ลูบคลำ ไม่ลูบคลำในศีล ไม่ล้งเลงสย นี่ไอ้ ๓๐ เปอร์เซนต์มันก็ตายไป นี่มันจะตายไปๆ ตอนเราวิปัสสนาข้างหน้า

เราทำวิปัสสนาข้างหน้าของเราไปเลย ไม่ต้องไปห่วง ไอ้ที่เราเอาจิตใจเรา เอาความรู้สึกของเรามาวิเคราะห์วิจย วิเคราะห์วิจยแล้วทำอย่างไรต่อไป วิเคราะห์วิจยให้เราสงบ วิเคราะห์วิจยให้เราบอก อืม มันเป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่ถ้าวิเคราะห์วิจยก็วางไว้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสรู้แล้ว รับรู้ เข้าใจสิ่งนี้หมดแล้ว แล้ววางไว้ เราไม่ต้องไปวิเคราะห์วิจย เราทำความจริงของเราเลย

นี่ย่อหน้าต่อมา บอกว่า

ถาม : ถ้ามันถูกต้องจริง ผมจะได้ไม่ต้องพะวงหน้า พะวงหลัง

หลวงพ่ : ถ้ามันถูกต้องจริง ถูกต้องในพุทธานุสตินะ ถูกต้องในการกระทำของเรา ถูกต้องจริง ใ้ถูกต้องใน ๘๐ เปอร์เซ็นต์เนี่ย ใ้ ๓๐ เปอร์เซ็นต์นี้ไม่ต้องไปยุ่งกับมัน แล้วทำเต็มที่ไปเลย

ถาม : ผมจะได้กำหนดพุทโธถูกเดียว ไม่สนใจว่าอารมณ์ความรู้สึกอย่างใดจะเกิดขึ้นมา

หลวงพ่ : ไม่ต้องไปสนใจมัน เพราะถ้าจิตมันสงบแล้ว พอไปเห็นตัวจริงเข้า เห็นตัวจริงขึ้นมาจริงๆ นะ จิตสงบจริงๆ เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมจริงๆ สติปัญญา ๔ ตัวจริงจะเกิดขึ้น วิปัสสนาจะเกิดขึ้น แต่ตอนนี้มันเป็นการฝึกงาน เป็นการทดสอบ เป็นการลองงาน เราทำของเราไปก่อน ยังลองงานกันอยู่ ยังปฏิบัติงาน ยังไม่ได้บรรลุเต็มที่ เราทำเต็มที่เข้าไปเลย เดียวถ้าเป็นความจริงขึ้นมาแล้วมันเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ฉะนั้น คำถามต่อไปว่า

ถาม : ถ้าถูกต้องแล้วผมสามารถใช้วิธีนี้ถอนจากสมาธิ

หลวงพ่ : ใ้ถอนจากสมาธินี้ สมาธิมันอยู่ที่นี้ มันอยู่ที่ความชำนาญของคน แล้วคนเข้าสมาธิอย่างไร? อย่างเช่นพุทโธ พุทโธเข้าสมาธิ นี่สมาธิอบรมปัญญา เข้าสมาธิแล้วจะมีความรุ่มเย็นเป็นสุข แล้วเวลาคลายตัวออกมาวิปัสสนานั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นปัญญาอบรมสมาธิ นี่พอใ้ปัญญาอบรมสมาธิ พอลงสมาธินั้นละคือความสุข ความสุขพักหนึ่งเดี๋ยวมันก็ออกรู้อีกแล้ว นี่เราก็ใ้ปัญญาใ้เข้ามา

มันไม่ใช่เข้าออกโดยสมาธิอบรมปัญญา สมาธิอบรมปัญญานี้เข้าสมาธิเพียวๆ สมาธิเข้าไปแล้วพักอ่อน แล้วถอนตัวออกมา ปัญญาอบรมสมาธิมันใ้ปัญญาแหวก กำจัด ทำสิ่งที่เป็นความกังวลใจ สิ่งที่เป็นภาระ มันทำความสะอาดของมัน พอเข้าไปถึงสมาธิก็พักแล้วก็คลายตัวออก มันชัดเจนกว่ากัน ชัดเจนกว่ากัน แต่ผลคือรสของสมาธิแตกต่างกัน

เราทำของเราไป แล้วพิจารณาของเราไป ถ้ามันสงสัย สงสัยนี้ถ้ามันถูกต้อง ถูกต้อง! ถูกต้องหมด ทีนี้คำว่าถูกต้องหมด แล้วขาดสติละ? ถูกต้องหมด แต่เวลาทำไปแล้วมันได้ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ ๓๐ เปอร์เซ็นต์ แล้วมันวูบหายไป เห็นไหม เริ่มทำสมาธิ ขณิกสมาธิ อุปะการะมันไม่ไปมันวูบ มันหายไป บัดโธเอ๊ย! นี่มันย้อนกลับแล้ว มันรู้ตัวมันแล้ว แล้วค่อยๆ จับอันนั้นไป ค่อยๆ แก่ใจอันนี้ไป

นี่เรื่องของสมาธินะ เรื่องของคำว่า “ขาดสติใช่ไหม?” ใช่! ขาดสติ

อันนี้ข้อ ๖๕๑. เขาขอยกเลิก เขาเขียนมาแล้ว แล้วก็เขาขอยกเลิกไป

ข้อ ๖๕๒. ไม่มี

ข้อ ๖๕๓. เห็นไหม เขาบอกว่า “กระแสสังคม” เขาถามนี้กระแสสังคมกำลังแรงมาก แล้วอันนี้คำถามนะ

ถาม : ๖๕๓. ผมรู้ว่าคำถามนี้เป็นคำถามที่ไร้สาระมาก (กระแสสังคมนี่ไง) แต่ผมเห็นว่าพระอาจารย์คือที่พึ่งเพียงหนึ่งเดียวจริงๆ ครับ ที่จะชี้ทางสว่างให้ได้จริงๆ ตอนนี้ผมงงไปหมดแล้วเรื่องที่ยกถาม ในปัจจุบันนี้สร้างกระแสกันขึ้นมา

หลวงพ่อบอก : อันนี้เขาบอกว่าเขาก็ไม่เชื่อ แต่สุดท้ายแล้วเขาก็ล้มลงสยบเอง เห็นไหม นี่คำถามสูตร เพราะบางคนบอกว่าเป็นอย่างนั้น บางคนบอกว่าเป็นอย่างนี้ บางคนบอก แต่จริงหรือเปล่าละ? บางคนบอก แต่ถ้าของเราเราเข้าใจแล้วเนี่ย

แล้วเขาบอกว่า

ถาม : ถ้าหลวงพ่อบอกว่าไม่ใช่ หรือว่ามันเสื่อมไปแล้วนี้ผมจะได้สบายใจ

หลวงพ่อบอก : ใจ! มันเสื่อมไปแล้ว มันไม่ใช่เสื่อมไปแล้วนะ คำว่าเสื่อมไปแล้ว คำว่าเสื่อมไปมันก็มีอีกอย่างหนึ่งนะ แต่กรณีอย่างนี้เราไม่ได้บอกว่าเสื่อมไปแล้วหรอก เราบอกว่ามันไม่มีมาตั้งแต่ต้น คนไม่มีมามันจะเสื่อมได้อย่างไร? คนถ้ามีมามันยังเสื่อมนะ อย่างคนเราเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ การภวานาแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ ไอนี้มันไม่มีเลย มันไม่มีตั้งแต่ต้น ถ้าไม่มีมาตั้งแต่ต้นมันจะเอาอะไรมาเสื่อม?

ถ้ามันมีมา นี่เจริญแล้วเสื่อม เออ ว่าไปอย่าง ไอนี้มันไม่มีมาตั้งแต่ต้น ไม่มีมาตั้งแต่ต้นมันก็เลยออกนอกกลุ่มออกไป ถ้ามันมีมาตั้งแต่ต้นมันไม่ออกนอกกลุ่มออกไป นอกกลุ่มออกไปไหน? ธรรมวินัยอันเดียวกัน นี่ถ้าอย่างนี้มันเสื่อมไปแล้วไหม? เสื่อม มันไม่ใช่เสื่อมไปแล้วหรอก มันไม่มีมาตั้งแต่ต้นเลย

ถ้ามีมาตั้งแต่ต้นนะ แม้แต่ลูกหลาน เห็นไหม พ่อแม่ยังเป็นพ่อแม่ของเรา อย่างไม่รู้แล้วแต่มันต้องมีความกตัญญู ความกตัญญู มันจะทำสิ่งใดมันทำไม่ลงหรอก มันทำไม่ลงหรอก ถึงจะผิด จะถูกนะ เพราะในพระไตรปิฎกว่าไว้แบบนี้

“ถึงจะเป็นความจริง แต่มันพูดไปแล้วไม่เป็นประโยชน์ พระพุทธเจ้าไม่พยากรณ์”

พระพุทธเจ้าพยากรณ์สิ่งใดต้องเป็นประโยชน์นะ ถ้าไม่เป็นประโยชน์ท่านไม่พยากรณ์หรือ กถึงจะเป็นความจริง แล้วนี่เป็นความจริงหรือเปล่าละ? มันไม่เป็นความจริง มันไม่เป็นความจริงด้วย แล้วก็นี้กระแสนี้ก็ไปตามอย่างนั้นแหละ

ฉะนั้น เขาบอกว่านี่

ถาม : ผมรู้ว่าปัญหามันไร้สาระ แต่ผมเห็นว่าท่านอาจารย์เป็นที่พึ่งหนึ่งเดียวจริงๆ ที่จะให้แสงสว่างได้ เพราะตอนนี้ผมงงไปหมดเลย

หลวงพ่ : อ้าว ทีแรกก็บอกว่าเขาไม่มีอยู่แล้ว แล้วไปงงอะไรอีกละ? ไอ้ของอย่างนี้มันแล้วแต่เขาหรือก ฉะนั้น กรณีนี้มันยังเป็นสิ่งที่เป็นกระแสสังคม ฉะนั้น ถ้าเราพูดอะไรไป มันก็เหมือนกับว่าพระสงฆ์อยากจะเกาะกระแสใจ (หัวเราะ) อยากจะเกาะกระแสเขาไปด้วย

นี่เพราะเมื่อวานพูดเรื่องพระไตรปิฎกใน พระไตรปิฎกนอก เพราะอันนั้นเขาก็ถามมา เขาถามเป็นข้อๆ น่าสนใจมาก ฉะนั้น กระแสอันนี้ยกเลิก จบ

ข้อ ๖๕๔. ไม่มี

ข้อ ๖๕๕. เขาก็ยกเลิกข้างหน้านั้น

แล้วที่นี้ข้อ ๖๕๖. นี้เขาถามมาเป็นข้อๆ เลข อันนี้ข้อ ๖๕๖. นะ

ถาม : ๖๕๖. เรื่อง “จิตที่นึกพุทโธ พร้อมกับดูอาการของจิตโดยไม่หยุดพักได้”ไหมครับ”

กราบนมัสการหลวงพ่ เวลาผมนึกถึงพุทโธซัดๆ จนมีจิตที่นึกพุทโธตั้งมั่นในใจ แล้วผมแบ่งจิตบางส่วนเข้าไปสัมผัสกับอาการของจิตที่ยิบๆ ยับๆ ทำให้ผมรู้ว่าอาการยิบๆ ยับๆ นั้นมีลักษณะเด่นชัดคือการบังคับควบคุมไม่ได้ เมื่อผมเห็นว่าการบังคับควบคุมไม่ได้ อาการอื่นๆ คืออาการของขั้น ๕ ผมก็เห็นได้ด้วยครับ คือว่าครั้งแรกผมเห็นอาการที่ชัดที่สุดเป็นเพียงอาการเดียว ขึ้นมาก่อน แล้วอาการอื่นๆ ผมก็จะเห็นได้เอง

ความเป็นขั้น ๕ ของจิตที่ยิบๆ ยับๆ คือ

๑. ความเป็นรูปคือตัวที่ขยับขยับ ยับๆ มีรูปร่างคล้ายเมฆหมอกขนาดใหญ่ คือการเคลื่อนไหว

๒. ความเป็นเวทนาคือตัวที่ขยับขยับ ยับๆ มีความพอใจ หรือไม่พอใจขยับขยับ ยับๆ

๓. ความเป็นสัญญาคือตัวที่ขยับขยับ ยับๆ เป็นเรื่องในอดีต แล้วเรื่องนี้ผุดมานิดหนึ่งขยับขยับ

๔. ความเป็นสังขารคือตัวที่ขยับขยับ ยับๆ เป็นภาพนิมิตหรือเสียงเพลงปรากฏขึ้นมา

๕. ความเป็นวิญญาณคือตัวที่ขยับขยับ ยับๆ คือการเกิดและดับอย่างรวดเร็วมากจนเป็นอาการขยับขยับ ยับๆ

อาการทั้ง ๕ อย่างนี้ผมเห็นได้ที่ละอย่าง หมายความว่าบางทีผมเห็นจิตที่ขยับขยับ ยับๆ ในความเป็นรูป บางทีเห็นในความเป็นเวทนา บางทีเห็นเป็นความสัญญา แต่ไม่ใช่เห็นอาการขั้น ๕ พร้อมกันนะครับ ผลของการติดตามดูอาการขั้น ๕ ทำให้ผมเห็นว่า จิตที่นึกพุทโธไม่ใช่อาการขยับขยับ ยับๆ อาการขยับขยับ ยับๆ ไม่ใช่จิตที่นึกพุทโธ แล้วถ้าผมติดตามดูไปนานๆ ผมก็เห็นความแตกต่างของ ๒ อย่างนี้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ

หลวงพ่อบอก หลวงพ่อบอกว่าเวลาจิตสงบแล้วให้ออกเจริญปัญญา โดยเอาจิตทั้งหมดใช้เจริญปัญญาทุ่มไปทั้งตัว เมื่อใช้ปัญญาจนอ่อนแรงแล้ว ให้หยุดพักกลับมาทำความสงบใจให้เต็มที่ ผมขอกราบเรียนถามว่า ถ้าผมดูจิตที่นึกพุทโธ แล้วแบ่งจิตอีกส่วนหนึ่งมาดูอาการขยับขยับ ยับๆ คือดูทั้งจิตที่นึกพุทโธ และดูที่จิตขยับขยับ ยับๆ ทั้ง ๒ อย่างควบคู่ไปโดยไม่ต้องหยุดพักเพื่อทำความสงบจะได้ไหมครับ

เพราะว่ายิ่งผมเห็นความแตกต่างของจิตที่นึกพุทโธ กับการขยับขยับ ยับๆ ได้มากเท่าไร ผมมีความเบาสบายมากขึ้นเท่านั้น ผมภาวนาแบบนี้มานานๆ ก็ไม่มีความเหน็ดเหนื่อย แต่ถ้าผมทำความสงบนึกพุทโธอย่างเดียว หรือใช้ปัญญาขั้น ๕ อย่างเดียว ของอาการขยับขยับ ยับๆ เพียงอย่างเดียวแบบนี้ผมเหนื่อยมากครับ ผมภาวนาได้เพียงนิดเดียวก็ไม่ไหวแล้วครับ

หลวงพ่อบอก : คำถามนี้พ่อบอกว่าจิตสงบ แล้วจิตมันนิ่งเป็นแท่ง เห็นไหม นิ่งเป็นแท่ง แล้วเห็นอาการขยับขยับ ยับๆ เราก็คิดว่าภาวนามันเดินก้าวหน้าไปแล้ว ถ้าภาวนาของคนที่ไม่เดินก้าวหน้าไปแล้วนี่นะ พอเราทำความสงบของใจ โดยความสงบของใจมันเป็นสิ่งที่เหนือโลก โดยปกติเรา

อยู่ในอารมณ์สัญญาของเรา เราอยู่ในความนึกคิดของเรา มันอยู่ในสามัญสำนึกของมนุษย์ มันเป็นเรื่องปกติ แต่พอเราจะทำให้เกิดความสงบ เกิดสิ่งที่เป็นหลักเป็นเกณฑ์ในศาสนา มันเป็นความเหน็ดเหนื่อย พอเป็นความเหน็ดเหนื่อย พอทำไปแล้วมันก็เกิดสิ่งที่เราจะต้องลงทุนลงแรง เราจะต้องเหนื่อยมาก

ฉะนั้น เวลาทำอย่างนั้นไปบิ๊บนี่เราถึงบอกว่า ถ้าใช้ปัญญาของเราโดยสามัญสำนึกเขาเรียกว่า “โลกียปัญญา” พอจิตสงบแล้วเราออกใช้วิปัสสนาเขาจะเรียกว่า “โลกุตตรปัญญา” ทีนี้พอใช้โลกุตตรปัญญาเราลงทุนลงแรงมากนะ ฉะนั้น หลวงตาท่านบอกว่า นี่พวกที่ทำงานทุกข์ยากมาก ทุกคนบอกทำงานทุกข์ยากมาก ท่านบอกเลยนะ

“ลองมาบวชดู ลองมาบวชดูแล้วมาภาวนาดู มันจะทุกข์ยากขนาดไหน?”

ที่ว่านี่ใครๆ ก็บอกว่าทุกข์ยากๆ ท่านบอกว่าการทำงานของโลกไม่เคยเห็นเสียสละชีวิตกันเลย แต่เวลาปฏิบัติบิ๊บนี่บางทีต้องทุ่มทั้งชีวิต ต้องเสียสละชีวิตเอากันเลย เสียสละชีวิตเพื่อเอาชนะตนเอง ฉะนั้น สิ่งที่ทำอย่างนั้นมันถึงเป็นความจริง

ทีนี้โลกในสมัยปัจจุบัน เราบอกเรามีการศึกษา เรามีปัญญากัน เราศึกษาธรรมะกัน เราว่าสิ่งนั้นเรารู้ สิ่งนั้นเรารู้ ฉะนั้น สิ่งทีบอกว่าเราจิตเรา เราใช้จิตเรา เราพุทโธด้วย แล้วเราแบ่งจิตไปด้วย ทำแล้วสบายๆ เราฟังๆ แล้วมันจะเหมือนกับมันเป็นเรื่องของปัญญาทางโลกียะหมดเลย ถ้าเป็นปัญญาโลกียะนี่ตริกในธรรม

เราตริกในธรรมก็ได้ ถ้าบอกว่าทำแล้วสบายลองทำไปเรื่อยๆ ถ้าทำไปแล้วสบายนะ แต่ที่เรารู้คอย่างนี้เพราะเราเห็นว่าถ้าจิตมันนึกพุทโธ พุทโธ พุทโธจนมันเป็นแห่งๆ มันเป็นนิ่งๆ เราก็คิดว่าแห่งๆ นิ่งๆ นี่เราก็อาจิตมันสงบพอแล้ว ถ้าจิตสงบพอแล้ว แล้วพอเราพิจารณาไป เห็นไหม จิตก็ไปเห็นอีก เห็นอาการความคิดเป็นยิบๆ ยับๆ นี่ถ้าจับอาการของมันนะ แล้วเอาสิ่งนี้มาพิจารณาแยกแยะไป

แต่ทีนี้เราไปคิดใจ คนเรานี่นะไปคิดโดยหลักการ ไปคิดในทฤษฎี ถ้าคิดทฤษฎีนี้ คิดในทฤษฎีตรงไหน? คิดในทฤษฎีตรงที่ว่า

ถาม : ๑. ความเป็นรูปคืออาการยิบๆ ยับๆ ที่คล้ายเมฆหมอก

๒. ความเป็นเวทนามีอาการยิบๆ ยับๆ ที่เป็นความพอใจ

๑. ความเป็นสัญญา

หลวงพ่ : ไอนี้มันเป็นทฤษฎีไง นี่ว่าความเป็นสัญญาต้องเป็นแบบนี้

ถาม : ๔. ความเป็นสังขารมันเป็นภาพ เป็นเสียง เป็นปกติ

หลวงพ่ : ความเป็นสังขารคือความคิด ความปรุง ความแต่ง เสียง เสียงเป็นเสียงที่มากระทบ ถ้ากระทบนี้เสียงนั้นคืออะไร? สังขารนะ ถ้าเสียง เสียงคือเสียงอะไร? เสียงหญิง เสียงชาย เสียงลม เสียงสัตว์ เสียงต่างๆ ถ้าเสียงสัตว์ เสียงสัตว์มีความหมายอย่างไร เสียงหญิง เสียงชายมีความหมายอย่างไร ความหมายอย่างนี้นี้มันปรุงแต่ง มันปรุงแต่ง สังขารเป็นแบบนี้ ถ้ามันเป็นนิมิต นิมิตคือมันเป็นภาพ ความเป็นวิญญูณ เห็นไหม วิญญูณคือการรับรู้ การรับรู้ เกิดดับรับรู้ นั่นละ

ถ้าเราจับอารมณ์หนึ่ง แล้วเราพิจารณาของเราไปมันจะเป็นอย่างไรไป แต่ที่ว่าเรียง ๑ ๒ ๓ ๔ นี้จับทีละขั้นตอนๆ เพราะว่าเห็นขั้นเดียว ไอนี้มันจะเป็นปริยัติในภาคปฏิบัติไง นี่เพราะเรามีการศึกษามา เรามีข้อมูล เรามีสัญญาในใจของเรา เวลาจิตเราสงบไปแล้วเห็นอะไรยับๆ ยับๆ เราจับอย่างนั้น มันก็เหมือนกับเราศึกษาจบมานะ เราก็ทางตำราตลอด ต้องทำงานตามนั้นๆ แต่ถ้าเป็นความจริงแล้วมันไม่เป็นแบบนี้ ถ้าไม่เป็นแบบนี้ นั่นคือภาคปฏิบัติไง ภาคปฏิบัตินี้เกิดตามความเป็นจริง

ฉะนั้น ถ้าภาคปฏิบัติเกิดตามความเป็นจริงมันจะเกิดแบบนี้ เกิดที่ว่าอาการยับๆ ยับๆ แล้วมันจะเหนื่อยมาก เพราะมันต้องใช้กำลังมาก พอใช้กำลังของมันนะ ใช้กำลังมันจะเหนื่อย มันจะหอบ เราถึงกลับมาทำความสงบของใจ

ฉะนั้น พอบอกว่าถ้าเรากำหนดจิตพุทโธด้วย แล้วก็ดูยับๆ ยับๆ ไปด้วยพร้อมกัน เห็นไหม แล้วมันไม่เหนื่อย มันไม่สบาย มันจะเป็นสัญญาอารมณ์ไปหมดเลย นี่ถ้าอย่างนั้นมันเป็นสัญญาอารมณ์ไปหมดนะ แต่ถ้าทำแล้วสบาย นี่เขาบอกว่าเขาทำแล้วสบาย ถ้าทำอย่างเขานี้ทำแล้วสบายมาก แต่ถ้าหลวงพ่บอกว่า

“พอจิตสงบแล้วให้ไปทั้งตัว คือขณะใช้ปัญญาที่เราใช้ปัญญาทั้งหมดเลย”

เราไม่ต้องกำหนดจิตพุทโธด้วย ใช้ปัญญาด้วย มันทำงาน ๒ อย่าง ๓ อย่าง แล้วมันแบบว่าความเจริญก้าวหน้ามันจะไม่มี แต่ถ้าเราทำความสงบของใจเราก็ทำเต็มที่เลย พอมันยับๆ ยับๆ

ยิบๆ ยับๆ นี่คือการของมัน มันขยับตัวแล้วจับ พอจับแล้วเราพิจารณาไปเลย พิจารณาไปเลยว่า ในยิบๆ ยับๆ มันเกิดจากอะไร? มันขยับตัวมาอย่างไร? มันขยับตัวนี้ขยับตัวอย่างไร?

นี่จิตเห็นอาการของจิตอย่างไร? อาการยิบๆ ยับๆ คืออาการของใจ ใจคือตัวพลังงาน พลังงานนี้เวลามันคิด คิดอย่างไร? ถ้าจับอาการของมัน อาการนี้มันคิดอย่างไร? มือของเราไปจับ สิ่งของ มือไปจับอะไร? ถ้าคลายมือมันก็หมด ถ้ากลับมาที่พุทโธมันก็ปล่อย ถ้ามันยิบๆ ยับๆ แสดงว่ามันไม่มีพุทโธแล้วมันถึงจับได้ แต่นี่เขาบอกว่าพุทโธอยู่ มือก็เป็นมือนะ จับของอยู่ที่ก็เป็น ของนะ แล้วรู้ ๒ อย่าง แล้วบอกสบาย

อืม มันจะเป็นทฤษฎีมากไปนิดหนึ่ง แต่ถ้าคนเราแบบว่ามันชัดเจน เราสร้างมาอย่างนี้ ถ้าเป็นทฤษฎีที่ชัดๆ แล้วถ้ามันได้ผลเราอยากพิสูจน์ ตอนนี้เราอยากพิสูจน์นะ เพราะการที่ใครปฏิบัติ ได้หรือไม่ได้มันเป็นสมบัติของคนๆ นั้น

ฉะนั้น ผู้ถามนี้เวลาถามมา ถามมาว่าถ้าจิตเป็นอย่างนี้ ทำแล้วสบายให้ทำไป ทำเลย แล้วต่อไปดูกาลเวลามันจะพิสูจน์เอง ถ้าเราทำงานเป็นผลงานมันจะมีผลงานลงสู่ใจ นี่ทำไปเลย แต่ที่เราพูดนี้โดยหลัก จิตสงบมันก็ทำงานของสมณะ ฉะนั้น เวลาเขาบอกว่าให้ใช้ปัญญาไปเลย ปัญญาไปเลย สมาธิไม่สำคัญ สมาธิไม่เกิดปัญญา ถ้าไม่มีสมาธิ ปัญญามันเกิด มันเกิดสัญญาทั้งนั้นแหละ

นี่สัญญาๆ สัญญาที่ว่าข้อ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ มันเป็นสัญญาทั้งนั้นแหละ เพราะข้อมูลเรารู้อยู่แล้ว ชั้น ๕ ไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ชั้น ๕ ทุกอย่างไม่ใช่เรา ไม่ใช่เราเป็นอย่างไรล่ะ? ไม่ใช่เราแล้วเป็นอย่างไร? ไม่ใช่เราแต่จับให้มันเห็น ให้มันรู้ว่าเราได้ทำ ให้มันครบองค์ประกอบของมัน ได้ครบสูตร ไปทำตามสูตร พอครบสูตรแล้วก็จับ แล้วทำอะไรต่อไปล่ะ? เห็นไหม เราพิจารณาไปแล้ว เราปล่อยวาง ครบแล้ว ครบสูตร ปล่อยวาง แล้วทำอะไรต่อหลวงพ่?

เข้าใจ เข้าเข้าไปอีก พอเข้าใจแล้วเอามาพิจารณาอีก เข้าเข้าไปอีกให้มันละเอียดขึ้นไป ให้มันชัดเจนขึ้นไป นี่มันจะเห็นความชัดเจนของมัน มันจะลึกซึ้งเข้าไป แล้วมันจะเข้าไปสู่ตัวตนจริงๆ แต่เริ่มต้นก็เป็นเงา เป็นอาการก่อน เป็นปลายเหตุก่อน ถึงจะเป็นปลายเหตุก็ต้องจับให้ได้ก่อน แล้วเราสาวไปเรื่อยๆ

จากปลายเหตุไประหว่าง ไปถึงต้นเหตุ ไปถึงที่มา แล้วไปทำลายกันที่นั่น ถ้าทำลายที่นั่น นี่มันต้องพิจารณาซ้ำๆ เข้าไปอย่างนี้ ละเอียดเข้าไป สาวเข้าไป พยายามเอาปัญญาเข้าไปสู่จิต ถ้า

มันเป็นอย่างนั้นมันเป็นการปฏิบัติตามความเป็นจริง แต่ถ้าเราคิดว่ามันมีอยู่แล้ว มันก็เป็นปลายเหตุ เป็นปลายเหตุ ก็ยังดียังจับได้นะ ยังจับได้

ที่นี้การปฏิบัติ พอมันจับได้แล้ว พอมันเริ่มทำไปแล้ว นี่ระหว่างที่เราจะเข้าสู่จิตมันจะมีการต่อต้าน มีต่างๆ ร้อยแปด แต่ถ้าโดยหลัก เรายังยืนยันของเรานะ เวลาทำความเข้าใจให้ทำใจให้สงบ ถ้าใจสงบแล้วให้ออกใช้ปัญญา ขณะใช้ปัญญาต้องไปใช้ปัญญาเต็มที่เลย

แต่นี้ที่บอกว่าออกคูยิบๆ ยับๆ ด้วย แล้วอยู่กับพุทโธด้วย มันขัดแย้งกับความเป็นจริงนะ มันขัดแย้งกัน มันขัดแย้งว่าถ้าเรายู่กับพุทโธด้วย พุทโธนี่คือคำบริกรรมให้มันสงบ แล้วเราใช้ปัญญาไปด้วย นี่ไงที่เมื่อก่อนที่ว่าจิต ๒ ดวงนะ จิต ๒ ดวงจนเขาโกรธ จนเขา ประสาเรานะ เราซักสะพาน เราไม่อยากจะอยู่กับเขา เพราะเขาจะดึงลงไปสู่ตรงนั้นไง ไอ้จิต ๒ ดวง

ไอ้มันจะเข้าสู่จิต ๒ ดวงไง ดวงหนึ่งก็ไปพุทโธ อีกดวงหนึ่งมันก็ใช้ปัญญา แล้วบอกจิต ๒ ดวงแล้วมันดีใจ เขามีจิตดวงเดียว มันมี ๒ ดวงนะ มีทั้งดวงซ้ายและดวงขวา นี่มันขัดแย้งกับความเป็นจริง เพราะจิตๆ หนึ่ง จิตไม่มี ๒ ดวง จิตมีหนึ่งเดียว ถ้าจิตหนึ่งคือสัมมาสมาธิ แล้วจิตหนึ่งออกทำอะไร? จิตหนึ่งเข้าสู่ความสงบ จิตหนึ่งออกสู่วิปัสสนา แล้วจิตหนึ่งไปไหน?

แล้วจิตแยกเป็น ๒ พอจิตแยกเป็น ๒ เหมือนกับโจรวิ่งมาคนเดียวแล้วมันแยกเป็น ๒ คน ไอ้คนตามจับโจรงเลยนะ เอ๊ะ จะไปเอาคนไหนดี ไอ้ ๒ คนนี้จะเอาคนไหนดี มันไปได้ยาก แต่ถ้าโจรมันมาคนเดียว มันไปทางซ้าย ไปทางขวา มันไปไหนมันไปคนเดียว เราก็ตามไปคนเดียว ตามไปๆ แต่ถ้ามันมาคนเดียวแบ่งเป็น ๒ คน

นี่พูดโดยหลักใจ ถ้าพูดโดยหลักก็อยากจะพูดให้เคลียร์เหมือนกัน เพราะว่าถ้าเราเรียนมาเรียนมานี้แล้วเรารู้ตำรามาแล้วเราปฏิบัติไป เห็นไหม นี่เวลาเราพูด ทุกคนถ้าคนที่ศึกษามานะ จะหาว่ากรรมฐานคุณถูกระยะของพระพุทธเจ้า แต่ความจริงมันไม่ใช่ แต่ความจริงที่เวลาหลวงปู่มันท่านพูดกับหลวงตา แล้วผู้ที่มีการศึกษาปฏิบัตินะ นี่ถ้าเป็นมหานะก็หลวงตามหาบัว แล้วก็ ๕ ประโยค หลวงปู่มหาเขียน แล้วก็หลวงปู่มหาปิ่น ที่เราเห็นๆ กันก็เท่านั้นละ ที่มหาๆ มาปฏิบัติโจรจะมี ๒ คน ๓ คนนะ จิตจะมี ๑๐ ดวงนูนนะ มันแยกไปหมดเพราะมีปัญญาอยู่แล้ว

นี่ถ้าในสังคม ใครลูกศิษย์ใครอาจารย์ใคร ที่เราเคารพศรัทธา เราก็เคารพศรัทธานะ เพราะธรรมวินัยคือผู้ที่อาวุโส ผู้ที่มีพรรษาแก่กว่า ผู้ที่เป็นครูบาอาจารย์ของเรา เราต้องกราบไหว้ตาม

ธรรมวินัย อันนี้เราเคารพนะ แต่เวลาพูดถึงว่าผู้ที่มีการศึกษา แล้วปฏิบัติแล้วได้ผลจริงๆ ในความเชื่อของเราคนเดียว คนอื่นไม่เกี่ยว

ในความเชื่อของเรา เราเชื่อหลวงปู่มหาเจียน เราเชื่อหลวงตา เราเชื่อหลวงปู่มหาปิ่นเท่านั้น องค์อื่นเราไม่เชื่อ ไม่เชื่อเพราะอะไร? เพราะคำสอนมันจะมีผู้ร้ายหลายคน มันไม่ใช่คนเดียว ถ้าคนเดียวนะ ฉะนั้นเวลาที่บอกว่ากรรมฐานแบบว่าไม่ยอมรับธรรมของพระพุทธเจ้าไม่ใช่! แต่มันเป็นเพราะว่าหลวงปู่ท่านสอนหลวงตา เห็นไหม นี่ถ้ามีการศึกษามา

“มหา ท่านเรียนมาจนเป็นมหานะ เรียนธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสูงส่งจนได้เป็นถึงขั้นมหานะ ท่านเรียนธรรมของพระพุทธเจ้ามาเยอะมาก ฉะนั้น เวลาปฏิบัติแล้วนี่มันจะเตะ มันจะถีบกัน” นี่ไงมันจะเตะ มันจะถีบกัน

“ฉะนั้น เอาสิ่งที่ศึกษามา เอาธรรมของพระพุทธเจ้าใส่ลิ้นชักไว้ก่อน แล้วถั่นกุญแจมันไว้ อย่าไปคิดถึงมันนะแล้วปฏิบัติไป ปฏิบัติไปถ้าถึงที่สุดแล้วนี่มันจะเป็นอันเดียวกันเลย”

มันจะเป็นอันเดียวกัน คือว่ารู้เหมือนกัน เป็นความจริงเลย แต่ถ้าขณะที่ปฏิบัติมันจะเตะ มันจะถีบกันอย่างไร เห็นไหม พุทโธ พุทโธไปเรื่อยๆ พุทโธไปแล้วจิตมันจะแบ่งส่วนหนึ่งไปคูยิบๆ ยับๆ ส่วนหนึ่งมันจะไปพุทโธ นี่ถ้ามันแบ่งไปแล้วจิตมันไม่เป็นเอกภาพ จิตไม่เป็นเอกภาพ แล้วมันจะเป็นประโยชน์ได้อย่างไร?

แต่จิตมันไม่เป็นเอกภาพ แต่ก็ยังเห็นนี่

๑. ความเป็นรูปมันยิบๆ ยับๆ อย่างนั้น

๒. ความเป็นเวทนา

๓. ความเป็นสัญญา

๔. ความเป็นสังขาร

๕. ความเป็นวิญญาณ

๑ ๒ ๓ ๔ เรียงมา เรียงมาอย่างนี้มันก็เหมือนกับข้อสอบไป จะทำข้อสอบส่งครูไป เห็นไหม นี่ทำสมาธิก็ต้องทำข้อสอบส่ง ข้อสอบกับสมาธิมันคนละเรื่องนะ มี ปัญหากับความจริงก็คนละเรื่อง ไอ้ที่มันทำข้อสอบ พอทำข้อสอบแล้วมันก็ลงสู่ปริยัติ

“ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ”

นี่มันเป็นหลักเลย หลักปริยัติคือการศึกษาก่อน ศึกษาเพื่อปฏิบัติ แต่ศึกษามาที่ศึกษามาเป็นหลักเลย แล้วพอปฏิบัติไปมันยึดหลักเลย เห็นไหม ยึดปริยัติ แล้วมันเข้าไปในปฏิบัติมันก็ขัดแย้ง นี่ที่หลวงปู่มันบอกมันจะตะ มันจะถึบกัน

มันจะตะ มันจะถึบหมายความว่าเรามีทฤษฎีมาก คนมีวิชาการมากทำงานไม่เป็น ทำงานเงอะๆ งะๆ แต่คนที่วิชาการพอสมควร ทำงานก็เก่ง ประสบความสำเร็จ มันก็เกิดปฏิเวธ ที่นี้วิชาการเราดีหลายคน แต่เวลาไปทำงานนะเหลียวซ้ายเหลียวขวาเลย นู่นก็จะผิด นี่ก็จะผิด

นี่ที่หลวงปู่มันท่านพูด ท่านพูดถึงตรงนี้ พอเราจะทำอะไรเราก็เกร็งไปหมดเลย ทำอย่างนั้นก็จะผิด ทำอย่างนี้ก็ผิด ทำอย่างนู่นก็ทำไม่ได้ มันจะไปมันก็กลับไม่ไป มันจะตะ มันจะถึบกันอยู่อย่างนั้นแหละ แต่! แต่ถ้าใครมีความมั่นคง มีความจริงจังนะ นี่เอาจริงเอาจริงวางไว้ให้ได้ แล้วทำไปได้ หรือทำพร้อมกันไปก็ได้ แต่ต้องกระเสือกกระสนเต็มทีเลย

คิดดูสิทางวิชาการนะ วางหินอย่างนี้ก็ได้ วางหินอย่างนี้ก็ได้ เออ ถ้าไม่ได้แล้วจะวางอย่างไรล่ะ? แต่ถ้าคนเขาเคยทำมาแล้วนะ เออ วางอย่างนี้ใช้ได้ ถ้าวางอย่างนี้แล้วนะมันมั่นคง เพราะเขาสร้างบ้านมาเยอะ เขาได้วางพื้นฐานมาเยอะ เขาจะรู้ของเขานะว่าหินอย่างนี้ควรทำอย่างไร

สมัยโบราณเขาไม่วางกันหรอก เขาใช้ท่อนซุง เพราะสมัยก่อนเทคโนโลยียังไม่เจริญ สร้างสิ่งปลูกสร้างเขาเอาซุงวางหมดเลย แล้วไปคูเมืองจีนสิเขาวางไหนดะ เขาใช้ไหนดว่าลงเป็นเข็ม นี่มันอยู่ที่พื้นที่ ที่นี้พอเรามีวิชาการมาก โอ้โฮ ไหนี่มันแตกง่าย แล้วไปวางไว้มันจะไปวางได้อย่างไร? นู่นก็ไม่ได้ นี่ก็ไม่ได้ ไม่ได้ไปคูสิ่งปลูกสร้างโบราณเขาวางด้วยขนไม้ทั้งนั้นแหละ สมัยนั้นเทคโนโลยีมันเป็นอย่างนั้น

นี่ก็เหมือนกัน ถ้ามันทำไปแล้วประสบความสำเร็จ มันทำได้มันก็ไปได้ นี่มันไม่ตะ ไม่ถึบกัน แต่ถ้ามันตะ มันถึบกันคือมันขัดแย้งกัน ไอ้เราก็ทำเหมือนกัน ทำเหมือนกันแต่มันทำด้วยความสงสัย แต่ถ้าทำจริงๆ นะมันไปอีกเรื่องหนึ่ง นี่พูดถึงว่าถ้าปริยัตินะ

เราจะบอกว่าถ้ามันยิบๆ ยับๆ แล้วไปดูพุทโธด้วย ทำแล้วสบายใจก็ลองกันพักหนึ่ง คำว่าลองกันพักหนึ่งนี่มันไม่ก้าวหน้าหรือ มันซ้าร่อยอยู่อย่างนั้นแหละ มันย่ำอยู่กับที่ แต่ถ้ามันต่อเนื่องกันไป เห็นไหม ศิล สมาธิ ปัญญา ถ้าปัญญามันก้าวไปนะ เราออกใช้ปัญญาไปเต็มที่เลย ขณะใช้ปัญญาออกไปทำงานเต็มที่เลย กลับจากงานแล้วงานไม่เอาเข้าบ้านนะเว้ย นอนเต็มที่เลย

ทำงานเสร็จกลับมาทำความสงบของใจ ทำความสงบของใจเสร็จแล้วกลับมาพักผ่อน พอมาพักผ่อนนี่ไม่ต้องเอางานเข้ามา พักผ่อนให้สบายใจเลย พักผ่อนเสร็จออกไปทำงานเต็มที่เลย ใ้ที่นี่เอางานเข้ามาทำในบ้าน เวลาออกจากบ้านก็อยากจะนอน จะเอาที่นอนไปนอนที่ทำงาน เดียวก็โดนไล่ออก เดียวก็เสร็จ

นี่ทำสมาธิก็ทำเต็มที่เลย เวลาเข้ามาพักผ่อนนะ กลับบ้านก็ไม่ต้องเอางานเข้ามา พักผ่อนเต็มที่เลย เสร็จงานในบ้านเรียบร้อยแล้วออกไปทำงาน เรื่องบ้านไม่เกี่ยวแล้ว ทำงานเต็มที่เลย ไม่ใช่เอาที่นอนไปไว้ที่ทำงานด้วย เอาที่นอนไว้ที่ทำงานด้วย ทำงานเสร็จแล้วก็จะนอนตรงนั้นเลย ทำไปพร้อมกันไง

นี่พูดถึงโดยหลักนะ แต่ถ้าคนทำแล้วก็อีกเรื่องหนึ่ง เพราะว่าเขาเขียนถามมาบ่อยๆ วันนี้พูดอย่างนี้ไปคนถามจะบอก โอ้โฮ หลวงพ่อ ทำไมวันนี้หลวงพ่อเล่นแรง ไม่ได้แรงนะ เพราะวันนี้หลวงปู่มันเวลาท่านแก่ลูกศิษย์ เวลาถ้าจิตมันติด จิตมันไม่ยอมฟังใคร จะต้องช็อคทีเดียวให้ตาสว่างเลย

นี่การแก้อึดมั่นแก้อย่างนี้ เวลาพูดมามันเหมือนกันหมด เห็นไหม เพราะคำถามนี้ถามมาบ่อย แล้วเราเห็นว่าเขาตั้งใจดี ทำดี แต่ตอนนี้ วันนี้มันชัด มันชัดตรงไหน? ชัดตรง ๑ ๒ ๓ ๔ ใ้ที่นี่มันปริศติล้วนๆ ๑.รูปเป็นอย่างนั้น ๒. ๓. ๔.. แล้วเห็นทีละตัวด้วยนะ (หัวเราะ)

นี่มันชัดมากเลย ชัดที่ว่าปริศติกับปฏิบัติมันจะตะ มันทะถิบกัน ทีหลวงปู่มันพูด เราชอบคำที่หลวงปู่มันพูด มันชัดมาก แต่ถ้าโอกาสมันยังไม่เป็น มันยังไม่เห็นมันก็คิดว่า เอ๊ะ หลวงปู่มันจะรู้อะไร? หลวงปู่มันไม่ได้เรียนจบ ๕ ประโยค แล้วหลวงปู่มันจะรู้เรื่องการศึกษาได้อย่างไร? นี่ไอ้คนเวลาคิดมันคิดอย่างนั้น แต่ที่นี่มันชัดมากเลย เพราะว่าไม่ได้เรียน ๕ ประโยค แต่เรียนธรรมะจบ จบธรรมะในหัวใจของหลวงปู่มัน

ท่านจบในธรรมของตัวเอง ท่านชัดเจนกว่าเราเยอะนัก พอท่านชัดเจนกว่าเราเยอะนักท่านถึงเห็นความลำบาก ในการก้าวเดินมันลำบากลำบากขนาดไหน ท่านถึงได้เมตตา ท่านถึงได้สงสาร

ท่านถึงได้บอกทางเรา ใ้เราแย้งบอกว่าหลวงปู่มันรู้ได้อย่างไร? เรายี่ ๕ ประโยคเราต้องรู้ดีกว่า เอ็ง
รู้ ๕ ประโยคแต่เอ็งไม่รู้รอบธรรมะหรือ แต่หลวงปู่มันท่านไม่รู้ ๕ ประโยค แต่ท่านรู้ธรรมหมด
เลย

นี่มันแตกต่างกัน พอมันแตกต่างกันแล้วท่านเมตตา ท่านพูดไว้เป็นหลัก ที่นี้เพียงแต่ว่า
“คนจะเชื่อหรือไม่เชื่อ” ถ้าไม่เชื่อมันก็กรรมของสัตว์ ก็แล้วแต่สัตว์เถอะ แต่ถ้าเราลูกศิษย์
กรรมฐาน เราลูกศิษย์ครูบาอาจารย์ของเรา ครูบาอาจารย์ของท่านทำมาขนาดนี้ แล้วประสบ
ความสำเร็จมาขนาดนี้ เราเชื่อมั่นมาก! เราเชื่อมั่นมาก! เราถึงกล้าพูดด้วยเสียงดังฟังชัด ว่าถ้าเอามา
ปฏิบัติร่วมกันมันจะเตะ มันจะถีบกัน ให้วางไว้ก่อน

ถ้าจะเรียนนะ มีพระอยู่กับเรา บางองค์อยากจะเรียน เราบอกเราจะส่งไปมหายานๆ เลย ถ้า
เรียนก็เรียนให้จริงจังเลย เรียนให้จบ แต่ถ้าปฏิบัติก็ปฏิบัติให้จริงจังเลย อยู่กับเรานี้เวลาปฏิบัติเรา
ดูแลเต็มที่ แต่ถ้าจะเรียนนะเดี๋ยวจะส่งไปเลย ส่งไปมหายานๆ เลย เรียนเลย เรียนให้จริงจังเลย ถ้า
เราเรียนก็เรียนเต็มที่เลย เวลาปฏิบัติเราก็ปฏิบัติเต็มที่เลย แล้วให้มันได้ทั้ง ๒ อย่าง เรียนก็เรียนจน
ได้ใบประกาศ ปฏิบัติก็ปฏิบัติจนรู้ธรรมจริง เอาให้ชัดเจน แล้วมันได้จริงๆ เลย แต่ถ้ามันเอามาทำ
มั่วกันนี่มันจะเตะ มันจะถีบกัน

ฉะนั้น อยู่ที่ว่าเขาเชื่อหรือไม่เชื่อ ถ้าเราเชื่อเราพอใจนะ เอวัง